

ДОПІНГ-ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО СПОРТУ

Антон Басаманович,

здобувач вищої освіти спеціальності 181 Харчові технології

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: У доповіді розглянуто проблему допінгу в сучасному спорті, його вплив на спортсменів, спортивні змагання та суспільство в цілому. Описано основні види допінгових препаратів, їхні ефекти та наслідки для здоров'я. Проаналізовано діяльність антидопінгових організацій, зокрема Всесвітнього антидопінгового агентства (WADA), та їхню роль у боротьбі з допінгом. Наведено статистичні дані щодо використання заборонених препаратів у різних видах спорту та результати соціологічних досліджень щодо ставлення суспільства до допінгу. Зроблено висновки про необхідність посилення контролю за застосуванням допінгових засобів та популяризації принципів чесної гри (Fair Play) у спортивному середовищі.

Ключові слова: допінг, спорт, антидопінговий контроль, WADA, Fair Play, анаболічні стероїди, стимулятори, діуретики, гормони, спортивна етика, чесна гра, антидопінгові санкції, фармакологія в спорті, здоров'я спортсменів, міжнародні спортивні організації.

Сучасний спорт – величезна індустрія, що є масштабною системою виробництва спортивних рекордів. Вона включає не тільки спортсменів і тренерів, а й медичних працівників, психологів, наукових співробітників, менеджерів. Великі досягнення у спорті вимагають великих зусиль і, відповідно, великих навантажень, після яких організм людини не може відновитись без допомоги фармакологічних препаратів. Саме цей фактор є основним у проблемі використання допінгу у сучасному спорті. Суспільство в основному прийшло до думки про те, що подібні маніпуляції спортом і спортивними результатами є небажаними і потребують контролю, регулювання і навіть заборони. Міркування щодо розробки заборон на вживання наркотиків у спорті були засновані на таких міркуваннях, як – допінг у спорті є шахрайством і несправедливим; допінг шкодить спортсменам; допінг шкодить навіть спортсменам, які не застосовують допінгу; допінг завдає шкоди суспільству. Заборони повинні підлягати виконанню, і тому вимагають складної інфраструктури для справедливого застосування, допінг є збоченням спорту, допінг є неприродним і дегуманним [1,2].

Сьогодні Медична комісія виділяє понад 10 тис. препаратів в різних лікарських формах, що відносяться до допінгових. У багатьох міжнародних спортивних федераціях (велоспорту, легкої атлетики, плавання та ін.) встановлені сьогодні рекорди затверджуються лише при наявності медичного протоколу чи висновку біопроб спортсменів на вміст в них допінгових ліків.

Згідно з визначенням Медичної комісії Міжнародного Олімпійського Комітету, допінгом можна вважати введення в організм спортсменів будь-яким шляхом (у вигляді уколів, таблеток, при вдиханні) фармакологічних препаратів, які штучно підвищують працездатність і спортивний результат. Крім того, до допінгів відносять і різного роду маніпуляції з біологічними рідинами.

У 1999 році було створено Всесвітнє антидопінгове агентство (WADA). Ініціаторами створення такого агентства стали різноманітні спортивні організації, включаючи Міжнародний олімпійський комітет. Саме він забезпечував повне фінансування WADA на початковому етапі існування [1,3].

Щорічно WADA оновлює список заборонених препаратів. У 2023 році він включав понад 500 різних речовин, серед яких стероїди, стимулятори, діуретики, наркотичні анальгетики та інші препарати.

Спортсмен може бути протестований будь-де, як під час, так і поза змаганнями. При цьому кількість тестувань на рік ніяк не обумовлюється і залежить від плану антидопінгових організацій.

В даний час встановлене застосування допінгу веде до дискваліфікації спортсмена, який використовував заборонені препарати на 2 роки, а повторне використання допінгу може призвести до довічної дискваліфікації. Але навіть такі санкції не дають змоги вирішити проблему використання допінгу повністю.

Допінг поділяється на кілька категорій залежно від механізму дії:

1. Анаболічні стероїди – синтетичні аналоги тестостерону, що сприяють росту м'язової маси та збільшенню сили (метандростенолон, оксандролон, станозолол).

2. Стимулятори – підвищують витривалість і зменшують втому (амфетаміни, ефедрин, кокаїн, метилгексанамін).

3. Гормони та метаболічні модулятори – впливають на енергетичний обмін (інсулін, еритропоетин, гіпоксія-індуковані фактори).

4. Діуретики – використовуються для зниження ваги та маскування допінгу (фуросемід, хлорталідон, ацетазоламід).

5. Пептидні гормони – стимулюють ріст м'язів і регенерацію (гормон росту, інсуліноподібний фактор росту IGF-1).

6. Бета-2 агоністи – покращують дихання і витривалість (сальбутамол, формотерол, кленбутерол).

7. Каннабіноїди – можуть використовуватися для зниження стресу та знеболення (тетрагідроканнабінол, каннабідіол).

8. Наркотичні анальгетики – використовуються для зменшення больових відчуттів (морфін, оксикодон, фентаніл).

9. Бета-блокатори – зменшують нервову напругу і стабілізують серцевий ритм (пропранолол, атенолол).

Речовини, ідентифіковані як «несприятливий аналітичний результат» в кожному класі наркотиків в ADAMS (усі види спорту). Анаболічні засоби: 704, 47%. Стимулятори: 225, 15%. Діуретики: 213, 14%. Гормон та метаболічні модулятори: 127, 8%. Глюкокортикостероїди: 69, 5%. Бета-2 агоністи: 67, 4% Каннабіноїди: 42, 3%. Пептидні гормони та подібні речовини: 48, 3%. Наркотики: 4, 0%. Бета-блокатори: 14, 1% [2].

За кількістю порушень антидопінгових правил у всьому світі за олімпійськими видами спорту. Теніс-15, Веслування-15, Каное/Байдарка-16, Баскетбол-25, Дзюдо-32, Бокс-38, Водні види-50, Боротьба-55, Союз Регбі-72, Футбол-82, Важка Атлетика-160, Велоспорт-179, Легка Атлетика-227.

Результати досліджень. Згідно з результатами соціологічних досліджень, приблизно 12,3% із 50 опитаних респондентів віком від 18 до 30 років схвалюють застосування допінгу під час спортивних змагань. Ще 21,6% учасників опитування стверджують, що самі скористалися б допінгом лише за умови, що це залишиться безкарним. 61,1% респондентів, що залишилися, категорично проти допінгу і вважають його використання нечесним спортом [2,3].

Довгострокові наслідки застосування допінгу:

1. Серцево-судинні захворювання – підвищений ризик серцевих нападів, гіпертонії, тромбозів.

2. Гормональні порушення – збій у роботі ендокринної системи, імпотенція, безпліддя.

3. Психічні розлади – депресія, агресія, залежність від допінгу.

4. Захворювання печінки та нирок – цироз, ниркова недостатність.

5. Кістково-м'язові проблеми – передчасний знос суглобів, остеопороз, розриви сухожиль.

Колишня чемпіонка Європи зі штовхання ядра з НДР Хайді Крігер, згодом вимушена через надмірне прийому наркотиків поміняти стать з жіночого на чоловічий і стати Андреасом Крігером, вважає, що в сучасному «великому спорті чесних атлетів нині – сотня або дві». Решта, на його думку, намагаються найвищих досягнень за допомогою штучних стимуляторів. При цьому чим досконаліше стає антидопінговий механізм, тим витонченішими стає допінгова медична фармакологія.

Fair Play (Фейр-плей в перекладі з англійської означає «Чесна гра») Основний слоган Чесної гри – «негласна чеснота в регламентованих конфліктах».

Сьогодні допінг – не просто приватна практика спортивних лікарів, а ретельно організована система науково-методичного та медичного супроводу. Деякі лікарі вимагають узаконити певні фармакологічні засоби, які, на їхню думку, зможуть допомогти спортсменам упоратися із навантаженнями. яким піддається їхній організм під час тренувань та спортивних змагань, підвищать їх больовий поріг, а також полегшать процес лікування спортивних травм та подальшого відновлення. Але, як відомо, далеко не всі види допінгових засобів позитивно впливають на організм людини [4].

Отже допінг в спорті – це обман. Він порушує принципи спортивної доброчесності та справедливої гри. У змаганнях важлива не тільки перемога, а й чесна конкуренція. Використання допінгових препаратів створює нерівні умови у досягненні спортивного результату та завдає шкоди престижу країни і команди.

Список використаних джерел:

1. Бордюгова Н.В. Правопорушення в спорті: допінг, поняття і історія розповсюдження. URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/23342/52-Bordyugova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 03.03.2025)
2. Платонов В. Н. Допінг в олімпійському спорті: історія, стан, перспективи. Допінг та ергогенні засоби в спорті / В. Н. Платонов. – Київ : Олімпійська література, 2003. URL:https://sportnauka.org.ua/wp-content/uploads/nvos/magazines/NvOS_2016_2.pdf (дата звернення: 03.03.2025)
3. Всесвітній антидопінговий кодекс. URL:https://dynamo.ua/wp-content/uploads/2023/02/5-3_wada-code_ua.pdf (дата звернення: 03.03.2025)
4. Список заборонених препаратів WADA 2023 URL:https://i.fbu.kiev.ua/1/files/global/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8_15_01/doc2022/Zaboronenyj-spysok-2023_ukr.pdf (дата звернення: 03.03.2025)

Анотація: *The report discusses the problem of doping in modern sports, its impact on athletes, sports competitions and society as a whole. The main types of doping drugs, their effects and health consequences are described. The activities of anti-doping organizations, in particular the World Anti-Doping Agency (WADA), and their role in the fight against doping are analyzed. Statistical data on the use of banned drugs in various sports and the results of sociological studies on public attitudes towards doping are presented. The author draws conclusions about the need to strengthen control over the use of doping agents and popularize the principles of Fair Play in the sports environment.*

Ключові слова: *doping, sports, anti-doping control, WADA, Fair Play, anabolic steroids, stimulants, diuretics, hormones, sports ethics, fair play, anti-doping sanctions, pharmacology in sports, athletes' health, international sports organizations.*

Науковий керівник:
Фаріонов В.М.,

*старший викладач кафедри Фізичного виховання,
Миколаївський національний аграрний університет*